

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

SZCZWANY LIS

Marcelina Jarnuszkiewicz

Mówimy SZCZWANY LIS o kimś, kto naszym zdaniem jest sprytny i przebiegły, ale też chytry i wykrętny.

SZCZWANY to imiesłów przymiotnikowy bierny od dawnego, dziś już niemal nieużywanego, czasownika SZCZWAĆ oznaczającego 'szczuć'. SZCZWANY LIS był to zatem taki lis, którego szczwano, czyli szczuto. Określenie to odnosiło się do polowania, a nie do swoistej „zabawy” polegającej na dręczeniu zwierzęcia zamkniętego na niewielkiej przestrzeni i szczutego psami ku uciezce gawiedzi. Podczas polowania SZCZWANY LIS, żeby ująć psom gończym, starającym się go dopaść, i ocalić własną skórę, musiał tak sprytnie lawirować, czynić przebiegłe zwody i mylić tropy, by wyprowadzić psy w pole, a samemu czmychnąć i uratować życie. A że niejednokrotnie mu się to udawało, takie cechy jak spryt i przebiegłość trwale związały się z językowym wizerunkiem lisa, zaś samo określenie SZCZWANY LIS sfrazeologizowało się i na stałe weszło do słownika. A dzięki wyrażeniu SZCZWANY LIS także przymiotnik SZCZWANY zyskał nowe, przenośne znaczenie 'sprytny, przebiegły, doświadczony, wytrawny, biegły w czymś'.